

Тетяна Іванівна Молнар,

докторка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-9082-4868>

УДК 373.3.091.212.3:376-056.45

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-1\(92\)-66-70](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-1(92)-66-70)

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ В ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація.

Статтю присвячено проблемі організації освітнього середовища для інтелектуально обдарованих молодших школярів. Визначено сутність інтелектуальної обдарованості, описано характерні ознаки інтелектуально обдарованих здобувачів початкової освіти. Акцентовано на важливості педагогічного супроводу обдарованих учнів як процесу створення найбільш сприятливих умов для їхнього розвитку. З'ясовано, що сучасне освітнє середовище має охоплювати такі складники: сукупність традиційних та інноваційних технологій навчання; загальнодидактичні принципи; традиційні та інноваційні методи навчання; нові засоби навчання; методичні прийоми активізації пізнавальних процесів обдарованих учнів; різноманітні форми організації навчальної роботи.

Ключові слова: обдарованість; інтелектуальна обдарованість; здібності; освітнє середовище початкової школи.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні нагальною є потреба у створенні умов для формування активної, творчої, обдарованої особистості, яка здатна проявляти власні таланти та вчитися впродовж життя. Головною метою Нової української школи є забезпечення всебічного розвитку кожної дитини як унікальної особистості, яка є найвищою цінністю для суспільства. Це досягається шляхом виявлення та розвитку її природних задатків, здібностей, обдарованості й талантів. Відтак, перед ЗЗСО стоїть завдання щодо максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, яка володіє навичками самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) особливий акцент робиться на важливості вчасного виявлення обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей, а також постійного вдосконалення освітнього процесу з урахуванням індивідуальних якостей, стану здоров'я та природних задатки кожної дитини.

Окремим видом обдарованості визначено інтелектуальну, що характеризується високим рівнем розвитку інтелектуальних здібностей, які дають учневі змогу швидко освоювати нові поняття, легко запам'ятовувати та зберігати інформацію, досягати успіху в різних галузях знань. Важливо формувати особистість інтелектуально обдарованої дитини вже на початковому етапі шкільної освіти,

адже чим швидше розпочати роботу зі створення сприятливих умов для розвитку обдарованості, тим більша її ефективність.

У науковій літературі знаходять висвітлення такі аспекти проблеми обдарованості, як: виділення сфер і видів обдарованості (М. Гнатко, В. Слущкий); специфіка розвитку інтелектуальної обдарованості учнів (С. Шевчук); психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей (І. Леонова, Т. Мотилько). До прикладу, увага О. Антонової спрямовувалася на вивчення феномену обдарованості в історичній ретроспективі. Розвідки О. Протас і О. Шевчишиної стосувалися соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей. Так, О. Шпак наголошувала на важливості підготовки вчителя до взаємодії з різними категоріями учнів, зокрема з обдарованими дітьми. У численних дослідженнях порушено питання обдарованості й творчості, визначено типи обдарованості, розкрито психолого-педагогічні особливості обдарованих школярів, з'ясовано окремі аспекти роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Мета статті – окреслити особливості роботи вчителя з інтелектуально обдарованими учнями в освітньому середовищі початкової школи.

Обдаровані діти потребують спеціальних умов для розвитку, які сприяють розкриттю та підтримці їхніх талантів. Важливо задовольняти їхні пізнавальні потреби у вольовій, емоційній та ін-

телектуальній сферах, сприяючи їхньому саморозвитку та самореалізації як творчих особистостей. Початкова школа виступає осередком розвитку обдарованих особистостей, оскільки може створити специфічне освітньо-розвивальне середовище, спрямоване на допомогу учням у реалізації їхніх індивідуальних здібностей.

Зокрема, у Концепції «Нова українська школа» (2016 р.) зазначено, що кожна дитина є неповторною, наділеною від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями, а «місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти й можливості кожної дитини» на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти й принципу дитиноцентризму [5].

Погоджуємося з тим, що всі діти обдаровані. Кожен має задатки та здібності, а отже, за сприятливих умов і розвивального середовища може досягти високого рівня розвитку. Проте існують діти, яким не потрібно докладати чималих зусиль для опанування того чи іншого виду діяльності, які випереджають однолітків у розвитку та мають специфічні особливості особистісного розвитку. У випадках, коли йдеться про випереджальний розвиток, мається на увазі випереджальний інтелектуальний розвиток. Таким чином, інтелектуально обдаровані діти є однією з категорій, освітні потреби яких відрізняються від інших. Постає необхідність впровадження для них окремого освітнього підходу.

Варто зазначити, що інтелектуальна обдарованість – це насамперед результат тривалого внутрішнього процесу формування та росту індивідуальних когнітивних ресурсів особистості. Спрямованість цього процесу визначається специфічними формами організації пізнавального досвіду людини [3].

Інтелектуально обдаровані здобувачі початкової освіти відрізняються від інших дітей особливими рисами в поведінці та спілкуванні (перевага надається старшим товаришам, оскільки з однолітками часто спілкуватися нецікаво), інтенсивним розвитком психічних процесів (довготривала й оперативна пам'ять, висока продуктивність і міцність запам'ятовування, досконале володіння просторово-часовими характеристиками явищ, стійка увага, переважання дивергентного мислення, творча уява, багатий словниковий запас, висока швидкість письма з одночасним зниженням його якості), специфічними особливостями (перевага внутрішніх мотивів, відповідальність, самокритичність, прагнення до добра, справедливості, правди, виявлення інтересу до духовних цінностей, почуття гумору, почуття справедливості), інтенсивним фізичним розвитком, домінуванням пізнавальної мотивації та дослідницької активності [8].

Для інтелектуально обдарованих учнів характерними є допитливість, міцна пам'ять. Вони успішно розв'язують різноманітні завдання і вмі-

ють чітко та логічно висловлювати власні думки. Зазвичай вони володіють поглибленими знаннями та часто здатні самостійно засвоювати нову інформацію, досліджуючи додаткову літературу. Високий інтелект і розвинений розум допомагають їм легко освоювати різні предмети. Важливо відзначити, що ці учні виявляють диференційоване ставлення до шкільних предметів і, відповідно, до вчителів, що може призводити до значної різниці в їхніх навчальних досягненнях. Окрім того, інтелектуально обдаровані діти володіють порівняно високим рівнем розвитку мислення, довготривалою пам'яттю, високою працездатністю та іншими характеристиками. Вони вирізняються неординарністю, виразністю уяви, швидкістю реакції. Зазвичай це діти, які виявляються дуже активними та завжди захоплені чимось. Вони прагнуть працювати більше, аніж інші, а процес навчання приносить їм значне задоволення [9].

У Професійному стандарті за професіями «вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «вчитель закладу загальної середньої освіти», «вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» визначено «здатність до врахування під час створення освітнього середовища індивідуальних потреб учнів, зокрема й обдарованих дітей» однією з провідних трудових функцій вчителя початкових класів [7].

Отже, ключовим завданням початкової школи стає виявлення інтелектуально обдарованих дітей, їх підтримка і забезпечення всебічного розвитку як особистостей, що є найвищою цінністю для суспільства. Реалізація цього завдання вимагає особливої уваги вчителя, який має бути готовим вчасно розпізнати обдарованих учнів, розуміти, як не завадити їх творчому зростанню, не гальмувати розвиток здібностей, натомість – надавати педагогічну підтримку для розкриття та реалізації їхнього потенціалу.

У цьому контексті *педагогічний супровід* можна розглядати як процес створення найбільш сприятливих умов для розвитку інтелектуальних здібностей обдарованих учнів. Головна мета педагогічного супроводу полягає в забезпеченні максимальної підтримки для гармонійного інтелектуального росту обдарованої дитини [6]. Стандартний підхід до навчання, який зорієнтований на середнього учня, може негативно впливати на інтелектуально обдарованих учнів. Тому надзвичайно важливо забезпечити індивідуалізацію підходу до навчання та розвитку цієї групи дітей.

Для успішного розвитку інтелектуально обдарованої особистості важливе значення має створення відповідного середовища, де дитина може ефективно розвиватися. В останньому випадку провідна роль відводиться *організації освітнього процесу*, який має бути націлений на:

– своєчасну діагностику інтелектуальних особливостей і здібностей школяра;

- гуманне співробітництво вчителя й учня;
- взаємодію педагогів і батьків;
- створення для дитини ситуацій упевненості в собі;
- підтримку ініціативи учня в усіх видах діяльності;
- гуманізацію сфери спілкування з однолітками та дорослими;
- надання можливості реалізації пізнавальної активності;
- навчання прийомів самостійної роботи, способів самоконтролю, дослідницької діяльності тощо.

Навчання інтелектуально обдарованих дітей має базуватися на принципах *диференціації* та *індивідуалізації*. Педагогіка індивідуального підходу означає не просто адаптацію завдань та змісту навчання до окремого учня, а швидше враховує адаптацію форм і методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей із метою забезпечення відповідного рівня розвитку особистості дитини. Під час організації диференційованої роботи з учнями важливо враховувати, що завдання мають сприяти їхньому подальшому розумовому розвитку, задовольняти та розвивати пізнавальні інтереси та схильності. Реалізація індивідуального й диференційованого навчання дає вчителю змогу враховувати готовність кожної дитини до вивчення нового матеріалу та забезпечує оптимальний характер пізнавальної діяльності на всіх етапах навчання.

Для реалізації диференціації та індивідуалізації навчання інтелектуально обдарованих учнів можна застосовувати різноманітні *форми* організації навчання. Найбільш сприятливими для розвитку є такі: перегрупування паралелей (школярі одного віку розподіляються для занять із кожного навчального предмету в групі, відповідно до чого одна й та ж дитина може вивчати які-небудь предмети (наприклад, математику) у групі здібних учнів, а інші (наприклад, гуманітарні) – у звичайній); виділення групи обдарованих учнів із паралелі (об'єднання в групу найбільш успішних у кожній паралелі школярів, які навчаються за ускладненою та збагаченою програмою); поперемінне навчання (угрупкування дітей різного віку, проте не на весь навчальний час, а лише на його частину, що надає обдарованим школярам можливість для спілкування з однолітками й дозволяє їм знаходити рівних собі в академічному відношенні учнів і відповідний зміст освіти); збагачене навчання для окремих груп дітей за рахунок скорочення часу на проходження обов'язкової програми; групування учнів усередині одного класу в гомогенні малі групи за певними ознаками (рівень інтелектуальних здібностей, академічні досягнення тощо) [1].

У контексті навчання інтелектуально обдарованих дітей актуальним є створення сучасного освітнього середовища, що має бути спрямоване на підтримку інтелектуального розвитку, творчої са-

моралізації, розкриття здібностей та обдарувань учнів [10]. На нашу думку, нове освітнє середовище має охоплювати такі складники: сукупність традиційних та інноваційних технологій навчання, загальнодидактичні принципи, традиційні й інноваційні методи навчання, нові засоби навчання, методичні прийоми активізації пізнавальних процесів обдарованих учнів, різноманітні форми організації навчальної роботи (індивідуальну, парну, групову).

У роботі з інтелектуально обдарованими учнями доцільно буде використовувати такі технології навчання, як проблемної, особистісно-орієнтованої, розвивальної, інтерактивної, проєктної, ігрової, технології формування творчої особистості, технології навчання як дослідження, технології розвитку критичного мислення тощо. Безумовно, жодна педагогічна технологія не є універсальною. З метою найбільш ефективного інтелектуально-творчого розвитку молодших школярів доцільно поєднувати різні технології навчання, застосовувати творчий підхід до використання кожної з них, а також розробляти нові освітні технології.

Для розвитку інтелектуально обдарованості на уроках рекомендується використовувати дослідницькі методи роботи. Під час такої роботи учні висловлюють власні думки, формулюють гіпотези, аргументують свої погляди та захищають їх, аналізують та інтерпретують результати досліджень. Такий підхід вимагає від школярів активного використання набутих знань, стимулює критичне мислення та сприяє поглибленому розумінню теми. Ефективність роботи може бути підвищена через обговорення проблемних питань, участь у дискусіях, проведення навчальних досліджень і виконання експериментальних завдань. Це сприяє розвитку навичок аналізу й активному залученню до процесу пізнання [4].

Поділяємо погляди С. Єфіменко, що освітнє середовище для інтелектуально обдарованих учнів повинно мати такі властивості: проблемність; творча атмосфера, що наповнена інтелектуальним змістом; сприятливий мікроклімат навчальної діяльності. *Проблемність* освітнього середовища забезпечується шляхом проблемного викладу навчального матеріалу, насичення змісту навчального матеріалу проблемними запитаннями і проблемними ситуаціями, що характеризуються новизною умов, суперечністю обставин, які потрібно проаналізувати з метою пошуку правильного шляху розв'язання проблеми, застосування різноманітних теоретичних або практичних пізнавальних завдань і задач, що потребують вивчення, дослідження й вирішення. *Творча атмосфера, що наповнена інтелектуальним змістом*, має забезпечуватися шляхом творчої насиченості освітнього середовища системою проєктів, творчих завдань з інтелектуальним наповненням, оптимального застосування творчих і репродуктивних завдань, ло-

гічних і евристичних методів вирішення творчих пізнавальних завдань та задач. Інтелектуалізація змісту творчих завдань має передбачати аналітико-синтетичний підхід до пошуково-пізнавальних, творчих дій (коли генерація творчих ідей супроводжується інтелектуальним осмисленням і логічним упорядкуванням). Створення *сприятливого мікроклімату навчальної діяльності* в освітньому середовищі має відбуватися шляхом забезпечення освітнього процесу психологічним комфортом і рівновагою, позитивним емоційним фоном, гуманністю, демократичністю, доброзичливістю, взаєморозумінням, довірою у відносинах, взаємоповагою, взаємодопомогою, розподіленим лідерством, співтворчістю суб'єктів навчання [2, с. 160].

Важливим постає комплексний підхід до організації роботи з інтелектуально обдарованими молодшими школярами, провідними напрямками якого є: опрацювання критеріїв і показників виявлення інтелектуально обдарованих дітей; забезпечення постійного патронату психологічної служби над інтелектуально обдарованими учнями; проведення традиційних і впровадження нових форм навчання обдарованих дітей; створення інформаційної бази даних інтелектуально обдарованих учнів із різних напрямів діяльності; обладнання класних приміщень інтерактивними дошками; забезпечення класів сучасною комп'ютерною технікою; створення навчально-методичних видань, що спрямовані на виявлення та розвиток інтелектуально обдарованих школярів; аналіз досягнень таких учнів у олімпіадах, захистах науково-дослідницьких робіт, конкурсах різних рівнів (шкільних, районних, міських, обласних тощо); розроблення системи підтримки й заохочення батьків до розвитку здібностей дітей; розширення мережі учнівських гуртків, удосконалення форм і методів позашкільної освіти; проведення науково-методичних заходів (семінарів, практикумів, тренінгів, засідань круглого столу, майстер-класів) з метою вдосконалення фахових компетентностей і педагогічної майстерності вчителів, які працюють з обдарованими учнями.

Отже, інтелектуально обдаровані здобувачі початкової освіти виявляють свій потенціал через прояв інтелектуальних здібностей, креативності та творчості в різних видах діяльності, розвиток яких залежить від мікросередовища, у якому діти виховуються та демонструють власні знання, що перевищують обсяг шкільної програми. Вчителеві початкових класів необхідно розуміти та враховувати особливості інтелектуально обдарованої дитини, навчання якої потребує поглиблення змісту матеріалу, можливість реалізуватися в спеціальних освітніх програмах через самостійну роботу, що призводить до розвитку необхідних пізнавальних умінь. Вибір конкретної форми навчання обумовлений можливостями педагогічного колективу, умінням структурувати освітній процес відпо-

відно до результатів діагностичного оцінювання дітей. Варто зазначити, що немає універсальних рекомендацій щодо навчання інтелектуально обдарованих учнів, оскільки кожна дитина – унікальна індивідуальність із власними перевагами і недоліками. Важливим завданням є пошук «ключів» – індивідуального підходу до кожного учня, зокрема обдарованого, з вираженою індивідуальністю й незалежністю. Можливість використання різноманітних методів і форм роботи з інтелектуально обдарованими учнями вимагає спеціальної підготовки вчителя й високої педагогічної майстерності.

Перспективними для подальших наукових розвідок є питання розвитку інтелектуально обдарованості учнів засобами інноваційних форм і методів навчання.

Використані літературні джерела

1. *Волощук І. С.* Дидактичні засади креативного розвитку інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв / І. С. Волощук, В. О. Киричук. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 282 с.
2. *Єфіменко С. М.* Шляхи інтелектуально-творчого розвитку учнів в умовах Нової української школи / С. М. Єфіменко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2019. – № 1 (177). – С. 156–161.
3. *Ільїна Н. М.* Психологія творчості та обдарованості : навч. посіб. / Н. М. Ільїна. – Суми : Університетська книга, 2020. – 234 с.
4. *Когут С. М.* Сучасні педагогічні підходи до розвитку обдарованості учнів / С. М. Когут // Педагогічна майстерня. – 2013. – № 1. – С. 24–29.
5. Концепція «Нова українська школа». – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
6. *Молнар Т. І.* Організація роботи вчителя початкової школи з обдарованими дітьми : навч.-метод. посіб. для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 013 «Початкова освіта» / Т. І. Молнар. – Мукачево : МДУ, 2018. – 59 с.
7. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». – URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.
8. *Сапрунова О. Г.* Психолого-педагогічний підхід до розвитку інтелектуально обдарованості молодших школярів / О. Г. Сапрунова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2019. – № 43 (96). – С. 463–468.
9. *Тименко В. П.* Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості : монографія / В. П. Тименко. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 175 с.
10. *Шевчишена О. В.* Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини у загальноосвітньому навчальному закладі : наук.-метод. посіб. / О. В. Шевчишена. – Хмельницький : ОІППО, 2016. – 237 с.

References

1. Voloshchuk, I. S., & Kyrychuk, V. O. (2021). *Didaktychni zasady kreatyvnogo rozvytku intelektualno obdarovanykh uchniv litseiv [Didactic principles of creative development of intellectually gifted lyceum students]*. Kyiv, 282 p. [in Ukrainian].
2. Yefimenko, S. M. (2019). Shliakhy intelektualno-tvorchoho rozvytku uchniv v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Ways of intellectual and creative development of students in the conditions of the New Ukrainian School]. *Naukovi zapysky – Proceedings*. Vol. 1 (177). P. 156–16. [in Ukrainian].
3. Ilina, N. M. (2020). *Psykhohihiya tvorchosti ta obdarovanosti [Psychology of creativity and giftedness]*. Sumy, 234 p. [in Ukrainian].
4. Kohut, S. M. (2013). Suchasni pedahohichni pidkhody do rozvytku obdarovanosti uchniv [Modern pedagogical approaches to the development of giftedness of students]. *Pedahohichna maisternia – Pedagogical workshop*. Vol. 1. P. 24–29. [in Ukrainian].
5. *Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola» [The «New Ukrainian School» concept]*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [in Ukrainian].
6. Molnar, T. I. (2018). *Orhanizatsiia roboty vchytelia pochatkovoї shkoly z obdarovanyimi ditmy [Organization of work of a primary school teacher with gifted children]*. Mukachevo, 59 p. [in Ukrainian].
7. *Profesiynyi standart za profesiinyi «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z diplomom molodshoho spetsialista) [Professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Primary education teacher (with junior specialist diploma)»]*. Retrieved from: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf. [in Ukrainian].
8. Saprunova, O. G. (2019). Psykhologo-pedahohichni pidkhid do rozvytku intelektualnoi obdarovanosti molodshykh shkolariv Psykhologo-pedahohichnyy pidkhid do rozvytku intelektual'noyi obdarovanosti molodshykh shkolyariv [Psychological and pedagogical approach to the development of intellectual giftedness of younger schoolchildren]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*. Vol. 43 (96). P. 463–468. [in Ukrainian].
9. Tymenko, V. P. (2018). *Praktychnyi intelekt uchnivskoi molodi: diahnozyka obdarovanosti [Practical intelligence of schoolchildren: diagnosis of giftedness]*. Kyiv, 175 p. [in Ukrainian].
10. Shevchyshena, O. V. (2016). *Psykhologo-pedahohichniy suprovid obdarovanoi dytyny u zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi [Psychological and pedagogical support of a gifted child in a general educational institution]*. Khmelnytskyi, 237 p. [in Ukrainian].

Molnar Tetiana, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, Mukachevo State University, Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine

THE ORGANIZATION OF WORK WITH INTELLECTUALLY GIFTED STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL

Summary.

The article is devoted to the problem of organizing an educational environment for intellectually gifted primary schoolchildren. The essence of intellectual giftedness has been defined, the characteristic features of intellectually gifted primary school students have been described. Attention has been focused on the importance of pedagogical support for gifted students as a process of creating the most favorable conditions for their development.

It was found that for the effective development of an intellectually gifted personality, it is important to create an appropriate environment. In the second case, the leading role is given to the organization of the educational process, which should be aimed at: timely diagnosis of intellectual characteristics and abilities of the student; humane cooperation between teacher and student; interaction between teachers and parents; creating situations of self-confidence for the child; support for the student's initiative in all activities; humanization of communication with peers and adults; providing opportunities for cognitive activity; teaching methods of independent work, self-control, research activities.

It was established that a modern educational environment aimed at supporting intellectual development, creative self-realization, and the disclosure of students' abilities and talents should include the following components: a set of traditional and innovative teaching technologies; general didactic principles; traditional and innovative teaching methods; new teaching aids; methodological techniques for activating the cognitive processes of gifted students; various forms of organization of educational work (individual, pair, group).

The author concluded that an important task of primary school is to identify intellectually gifted children, support them and ensure their comprehensive development. The realization of this task requires special attention of the teacher, who must be ready to recognize gifted students in time and provide pedagogical support to reveal and realize their potential.

Keywords: giftedness; intellectual giftedness; abilities; educational environment of primary school.